

Školitelský posudek na bakalářskou práci Benjamina Slavíka s názvem *Hra změn, diferencí, nenávazností a trhlin: Vidění filmového znaku Seijuna Suzukiho prostřednictvím filosofie Jacquese Derridy*

Benjamin Slavík pro svou práci zvolil nelehké téma, a to vztah myšlení Jacquese Derridy a filmové teorie/filmového média, přičemž se pokouší dokázat, že filmový znak je naplněn změnami, zlomy, puklinami či trhlinami a popírá koherentní strukturu. Derridovy teorie jsou pro Benjamina Slavíka klíčové zejména proto, že – jak sám trefně poznamenává – dovolují k filmu přistupovat souběžně jak ze strany sémiotiky, tak fenomenologie, tedy zkoumat jak filmový znak, tak diváckou zkušenost s dílem. Může se tak věnovat specifickému „mezi-prostoru“ mezi dílem a subjektem, aniž by se přikláněl na jednu či druhou stranu, a ve filmových mezerách zahlédnout divácký pohled. Název práce naznačuje, že se bude jednat o aplikaci teoretického rámce na tvorbu japonského režiséra Seijuna Suzukiho. Není tomu tak docela, jelikož stěžejní část práce je teoretická, filmu (a to zejména snímku *Tókjó nagaremono*) je věnována až poslední kapitola. I těžiště práce je v teorii a jejím postupném rozkrývání.

První kapitola se zaměřuje na definování základních pojmů Jacquese Derridy (suplement, diference, hymen a iterabilní struktura znaku), jež jsou pro prokázání vstupních tezí klíčové – dovolují popsat specifika filmového znaku, respektive jeho mediality, i to jakou zkušenost tento znak zprostředkovává. Ač se jedná o východisko celé práce a hlavní úběžník textu, tak právě tato část se mi jeví nejvíce problematičtější. Nikoli z hlediska výkladu, ale spíše v přístupu k materiálu: autor bohužel nečte Derridu v originále, což by pro detailní analýzu prací tohoto autora bylo vhodné. Rovněž seznamování s jednotlivými pojmy a koncepty není téměř komparováno se sekundární literaturou, což opět – zejména v případě Derridy, jenž k teoretickým pracím vyprovokoval mnoho badatelů – je poměrně škoda. O to více se Slavík blíží Derridovskému způsobu psaní, zdá se, že je jím pohlcován a částečně se vytrácí jeho (kritický) odstup. Zatímco u práce disertační by se jednalo o problémy vyžadující diskusi, v práci bakalářské není potřeba je podrobovat kritice – a to i proto, že v průběhu psaní některá dílčí sporná místa Slavík upravil a citlivě zjemnil. Další části textu se již této dostředivosti a určité zahleděnosti zbavují – text se rozevírá, postupuje poměrně logicky po linii dekonstruktivního myšlení a Derridu uvádí (velmi přesně a poučeně) do kontextu teorií filmových. Logicky volí vazbu k teoriím (post)strukturalistickým, jež se věnují filmovému znaku, a teoriím fenomenologicky orientovaným, aby bylo možné popsat filmovou zkušenost; chytře pak do tohoto rámce vtahuje vztah filmu a reality, a to díky statím André Bazina. Otázkou zůstává, zda bylo nutné zařadit podkapitulu sledující techniku médií v podání Fridricha Kittlera; ač chápu svůdnost jeho postoje, přesto se mi zdá tato pasáž nadbytečná (z formálního hlediska pak je problematičtější, že zde nejsou uvedeny zdroje citací).

Je nutné poznamenat, že zatímco v oblasti filosofie, estetiky a uměnověd bývá Derrida citován, skloňován a vy/zneužíván neustále, právě v oblasti filmové teorie se tomu děje relativně zřídka. Již samotné vtažení Derridova psaní do filmových teorií je tedy záslužné a ocenění hodné. Jednotlivé „dekonstruktivní“

pojmy se tak stávají inspirativními momenty pro uvažování o filmovém médiu a přidávají jim na nových rozměrech a rovinách.

Za velmi cenné považuji, že Benjamin Slavík nezůstal pouze u v českém prostředí/filmovědném diskurzu běžných a často citovaných teoretiků, ale odvážně se pustil do čtení textů z oblasti Německé. Konkrétně se zde věnuje teoriím nikoli jednoduchého a přesto velice nosného a aktuálního filosofa a teoretika Dietra Mersche. Slavík jeho texty velmi účelně spojuje – ač je nazývá zbytečně skromně intermezzem – s derridovským myšlením, přesně je rozkrývá, a zprostředkovává tak vhléd do velmi podstatného způsobu uvažování o médiích. Filosofické myšlení a filmové teorie tak rozevívá novým (mezioborovým) směrem a zakládá tak potencialitu, jež by mohla být využita v jiných kontextech a pro jinak směřované analýzy.

Skutečnost, že Slavík vytvořil v teoretické části práce funkční strukturu a instrumentálně využitelný aparát dokládá závěrečná kapitola, která je věnována filmu *Tókjó nagaremono*. Byť Slavík volbu filmu shrnuje poměrně jednoduše, když ukazuje, že snímek je podstatný svou ambivalentní polohou mezi žánrovou jednotou hollywoodských snímků a postmoderním zcizováním a rozkládáním této jednoty, v okamžiku, kdy využívá Derridovo pojmosloví, sledujeme mnohem rafinovanější rozkrývání jednotlivých vrstev filmu/znaku/zkušenosti. Jedinou otázkou zůstává, zda mu při této analýze pomáhají i další teoretické (zejména ty filmově teoretické) rámce, které v předchozích pasážích rozpracovával. V závěru pak jako by na ně zapomínal, stejně jako na podstatný přínos práce, kterým je vtažení Derridova myšlení do filmově teoretického „kánonu“ – Slavík se zde věnuje již pouze shrnutí filmové analýzy, což práci částečně ochuzuje.

Na závěr lze odpovědně říci, že práce Benjaminu Slavíkovi rozhodně splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci, či je spíše překračuje. Je třeba zmínit, že práci na poli „čisté“ teorie vzniká opravdu málo, jelikož se jedná o poměrně náročné abstraktní myšlení, pro nějž student v bakalářském stupni nemá zpravidla mnoho zkušeností, času a prostoru – Benjamin Slavík však dokazuje, že to není nemožné. Jeho text je promyšlený, poučený, svědomitě vypracovaný a je na něm patrný velký intelektuální výkon. Je mi líto, že Benjamin Slavík takto náročný text odevzdával až na poslední chvíli a nebylo tedy možné některé části textu více prodiskutovat. Přesto – a i navzdory časové tísní – je jeho práce obdivuhodná, je z ní patrné osobní zapálení a až vědecká urputnost, které ho dovedly ke zdárnému konci a dovolily přiblížit dekonstruktivní myšlení filmové teorii. Bez pochyb tedy doporučuji, aby postoupil k obhajobě a navrhuji hodnocení **v ý b o r n ě**.

V Praze Michli, dne 27. srpna 2018

doc. PhDr. Kateřina Svatoňová, Ph.D.